

INTERVJU

Monique Epstein, Alenka Ogrin in Ajda Svetelšek**Kako informacijsko tehnologijo približati starejšim? Francoska izkušnja**

POVZETEK

Nove tehnološke rešitve omogočajo večjo neodvisnost, samostojnost, informiranost in vključenost starejših, ki lahko s svojimi izkušnjami in znanjem pomembno prispevajo k razvoju družbe. V sodobni digitalni družbi in vsakdanjem življenju dobiva zato informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) vedno pomembnejšo vlogo pri delu, vsakodnevnih stikih, pri javnih storitvah, preživljanju prostega časa in sodelovanju v lokalni skupnosti. Starejšim osebam ponuja več priložnosti in zmanjšuje diskriminacijo ter jih podpira pri neodvisnem življenju v domačem okolju. Potencial IKT za podporo starejših in skupnosti, v katerih živijo, se povečuje.

O izkušnjah s približevanjem IKT starejšim smo govorili z direktorico francoske organizacije E-Seniors gospo Monique Epstein. Pripovedovala nam je o razvoju njihove organizacije, o njihovih tečajih računalništva za starejše, kako se stalno prilagajajo tehnološkemu razvoju in potrebam starejših, o medgeneracijskemu sodelovanju, delovanju na lokalnem nivoju ter o povezanosti z lokalnimi skupnostmi. Dobro se zaveda vloge in velikega potenciala IKT za podporo neodvisnemu življenju starejših in možnosti, ki jih ponuja pri njihovem sodelovanju v družbi. Izvedeli smo tudi o podpori države in lokalne skupnosti ter o sodelovanju v evropskih projektih in povezavah.

Ključne besede: informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), digitalna družba, starejši ljudje, aktivno staranje, medgeneracijsko sodelovanje

AVTORJI

Monique Epstein je ustanoviteljica in direktorica francoske organizacije E-Seniors, ki se ukvarja predvsem z usposabljanjem starejših za uporabo novih tehnologij. Študirala je matematiko in najprej delala kot profesorica, potem pa se usmerila v informatiko, nadaljevala kot analitičarka in programerka relacijskih podatkovnih baz. Sredi devetdesetih je prešla na področje razvoja multimedijских aplikacij, končala pa je tudi magistrski študij na področju računalniških znanosti. Od leta 2004 je ustanovila več nevladnih organizacij, ki pomagajo socialno izključenim osebam - starejšim, osebam s posebnimi potrebami, in tudi mladim, predvsem pri pridobivanju digitalnih veščin.

***Alenka Ogrin** je diplomirala na visoki šoli za turistične študije. Že dve desetletji dela na področju starejših, najprej pri mednarodni organizaciji HelpAge International, nato pri Zvezi društev upokojencev Slovenije, kjer je delala predvsem v projektih s področja izobraževanja starejših, varnega in aktivnega staranja, turizma za starejše, predvsem pa bivanja starejših s poudarkom na razvoju skupnostnih oblik bivanja. Od 2018 dalje deluje v okviru Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.*

***Ajda Svetelšek** je univerzitetna diplomirana psihologinja in strokovna delavka na področju socialnega varstva. Njeno delo je znanstveno in razvojno raziskovanje ter izvajanje različnih socialno varstvenih in medgeneracijskih projektov ter programov, med drugim tudi o uporabi IKT za aktivno in kakovostno staranje. Objavlja znanstvene članke in je sourednica revije *Kakovostna starost*.*

ABSTRACT

Approaching ICT to older people – French experience

Modern technological solutions enable independence and involvement of older people, who, through their experience and knowledge, can significantly contribute to the development of society. Therefore, in today's digital society as well as in everyday life, information and communication technology (ICT) is playing an increasingly important role - in work, daily contacts, public services, leisure activities and participation in the local community. Supported by ICT, older people have more opportunities, face less discrimination and are enabled to live independently in their home environment. The potential of ICT to support older people and the communities in which they live is increasing.

We interviewed director of the French organization E-Seniors, Mrs Monique Epstein about the experience of bringing ICT to older people. She told us about the development of their organization, their computer courses for older persons, how they are constantly adapting to technological development and the needs of their main target group - older people, how it is to work at the local level in France, about intergenerational cooperation and their involvement in local communities. She is well aware of the role and great potential of ICT in supporting the independent life of older people and the opportunities it offers in their participation in society. We also learned about support from the state and the local community, as well as participation in European projects and associations.

Key words: information and communication technology (ICT), digital society, older people, active ageing, intergenerational cooperation

AUTHORS

***Monique Epstein** – director and founder of the association E-Seniors. Ms Epstein has strong expertise and skills in application design, consulting services and project management. Starting her career as a math teacher, going over to computers*

analyst/programmer, moving on to designing and implementing RDBMS-based information systems, Ms. Epstein re-oriented her career in 1994 towards multimedia application design, working as project manager and consultant. She has a MA in computer science. Since 2004, she has created several non-profit organizations with common aim to help excluded people - seniors, disabled and young people - to get familiar with digital skills.

***Alenka Ogrin** graduated in tourism management and has been working as a project coordinator in NGOs on national and international level: HelpAge International, ZDUS - Slovenian Federation of Pensioner's Associations, where she was in charge of international cooperation, fundraising and various ageing related projects. Her expertise is housing for older people, focusing on alternative models. In 2018 she moved to the Anton Trstenjak Institute and carried on with ageing related activities and projects.*

***Ajda Svetelšek** is a psychologist and professional in the field of social welfare. She graduated with a research on interpersonal aspects of personality and social desirability. In Anton Trstenjak Institute her main work field is research in gerontology, intergenerational programmes and the use of ICT for active and healthy ageing. She is the author of various scientific articles and co-editor for Good quality of old age journal.*

USPOSABLJANJE STAREJŠIH ZA RABO IKT

KAKOVOSTNA STAROST: Monique Epstein, hvala, da ste si vzeli za čas za ta pogovor za našo revijo Kakovostna starost. Aprila letos ste bili v Sloveniji na posvetu o srebrni ekonomiji, kamor ste bili povabljeni kot strokovnjakinja s področja novih tehnologij za starejše. Posvet je bil v Škofji Loki, obiskali ste tudi nas na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje v Ljubljani, kjer smo vam predstavili naše delo. Tokrat izkoriščamo priložnost za ta pogovor ob priložnosti uvodnega srečanja projekta SHES – delitvena ekonomija za starejše – v Parizu, kjer je vaša organizacija E-Seniors vodilni partner, poleg našega inštituta pa so partnerji še iz Italije, Španije in Grčije.

Najprej bi vas povprašali po vaši profesionalni poti, kje in kako ste začeli in kako prišli do E-Seniors?

EPSTEIN: Najprej sem študirala matematiko in nadaljevala na računalništvu, oboje na univerzi v Parizu. To je bilo v poznih šestdesetih letih, ko je bilo računalništvo še v povojih. Bila sem v prvi generaciji študentov informatike; takrat še ni bilo računalnikov kot jih poznamo danes, programirali smo na roko, na papirju, v jeziku Fortran, in potem luknjali kartice in jih vstavljali v velike naprave, predhodnike računalnikov. Seveda je šlo za dolgotrajne, večdnevne postopke, da si nekaj kratkega sprogramiral.

Po zaključku študija sem živela nekaj let v Izraelu in tam v osemdesetih opravila magisterij računalniških znanosti na Weizmannovem inštitutu, potem pa sem se vrnila v Francijo. Vso profesionalno kariero sem delala v računalništvu in informatiki, na različnih področjih, položajih, tako v multinacionalkah kot na ministrstvu in v drugih javnih institucijah. Vedno sem budno spremljala razvoj računalništva in novih tehnologij; s pojavom interneta v devetdesetih so se odprla nova področja, kreirala sem spletne strani, leta 2003 pa se dodatno izobraževala na področju spletne varnosti.

Ob upokojitvi sem ugotovila, da lahko s svojim širokim poznavanjem računalništva in uporabe novih tehnologij pomagam ostalim sovrstnikom, ki niso imeli možnosti digitalnega opismenjevanja v poklicnem življenju. Zato sem 2005 ustanovila društvo E-Seniors, potem ko sem dobro preučila obstoječo ponudbo tovrstnih izobraževanj za starejše in ugotovila, da na trgu ni bilo skoraj ničesar. Začela sem s prvim tečajem, to je bilo v kulturnem centru za mlade, tu v Parizu. Imeli so svoje prostore in računalniško učilnico in bili so odprti za nove ideje ter programe. Dogovorili smo se, da lahko uporabljamo prostore in računalnike za naša izobraževanja, predvsem v dopoldanskem času, ko so imeli proste kapacitete. Ker je bilo zanimanja med starejšimi precej in tudi v drugih okrožjih, smo ta model uporabili in organizirali računalniške tečaje za starejše v različnih pariških okrožjih. Poleg osnovnih znanj uporabe računalništva organiziramo tudi bolj napredne in specializirane tečaje, glede na potrebe; seveda je velik interes za uporabo interneta, elektronske pošte, zadnja leta pa tudi za elektronsko bančništvo, e-administracijo, saj je po novem možno oddati dohodninsko napoved le po spletni aplikaciji davčne uprave. Tečajnike poučimo tudi o varnosti na internetu in jim pokažemo novosti, ki jim lahko olajšajo življenje in s katerimi ohranijo samostojnost.

Odprti smo tudi za druge, ne samo za starejše, tudi za brezposelne ali drugače socialno izključene. Za udeležbo na naših tečajih sicer zaračunavamo šolnino, a gre bolj za simbolične zneske; po naših izkušnjah so namreč udeleženci zato bolj resni in redneje obiskujejo tečaj kakor če jim ga podarimo brezplačno. Računalniška usposabljanja za starejše so torej večji del aktivnosti E-Seniors in za to delo imamo zaposlene štiri mentorje.

KAKOVOSTNA STAROST: Kako pa izbirate mentorje, ki usposablajo starejše? Ali gre za mlade ljudi? Ali tudi starejši učijo starejše? Kakšne so vaše izkušnje glede primernosti za usposabljanje starejših na področju novih tehnologij?

EPSTEIN: Po naših izkušnjah se za usposabljanje starejših najbolj obnesejo osebe srednjih let. Mladi so prehitri, preveč nepotrpežljivi in se kmalu navešajo, nanje ni mogoče računati niti za celo šolsko leto, kaj šele na dolgi rok. Priložnost damo ljudem, ki so izgubili službo ali imajo kake druge probleme v življenju, jih usposobimo za poučevanje IKT, jim pri tem damo podporo in

spodbudo ter jih potem zaposlimo. Trenutno imamo zaposlene štiri mentorje, v starosti od 40 do 50 let, ki imajo že precej življenjskih izkušenj in so bolj senzibilni za potrebe starejših kakor mladi, saj imajo občutek in potrpljenje za delo z njimi.

KAKOVOSTNA STAROST: Na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje imamo dobre izkušnje z družabništvom pri učenju IKT, kjer dijaki pomagajo starejšim pri osvajanju IKT; ene in druge prej usposobimo za to družabništvo. S tem modelom smo začeli pred več kakor desetimi leti in se je dobro obnesel, to potrjujejo tako starejši učenci kot mladi mentorji.

EPSTEIN: Se strinjam, da je tak model lahko uspešen, a le če gre za »ena na ena«, učenje v paru. Če pa gre za učenje v skupini, pa tako ne gre.

KAKOVOSTNA STAROST: Natanko tako poteka to družabništvo na našem Inštitutu, v parih, kjer se dijak in starejša oseba med seboj dogovorita, kdaj in kje se bosta vsak teden srečevala in kaj se bosta učila; nekoga npr. zanima Skype, ker ima družino v tujini in bi rad komuniciral z njimi, drugi bi radi na Facebook ali iskali po internetu, to je stvar dogovora med njima.

EPSTEIN: Imamo pa druge vrste projektov, kjer sodeluje več generacij. V našem prvem mednarodnem projektu, ki smo ga izvajali skupaj z organizacijo iz Češke, so mladi obiskovali starejše, ti so jim pripovedovali zgodbe, mladi so jih zapisovali in jih objavljali na spletni strani ter se ob tem vzajemno učili drug od drugega.

Eden od naših najbolj priljubljenih medgeneracijskih projektov pa je lov za zakladom; na različna mesta po soseski skrijemo sporočila z zanimivimi vprašanji, ugankami in namigi, ki jih morajo pari razvozlati, da grejo lahko naprej in na koncu najdejo zaklad. Vedno sta v paru ena starejša in ena mlajša oseba, večinomoma osnovnošolci, ki morata sodelovati, sicer ne napredujeta proti končnemu cilju – zakladu. Starejši so navadno močnejši pri vprašanjih iz zgodovine, politike, geografije ipd. ter pri ugankah, mladi pa poznajo odgovore na vprašanja iz pop kulture, se bolje orientirajo, predvsem pa so bolj iznajdljivi pri iskanju informacij na spletu in pri uporabi mobilnih aplikacij. Seveda pa je zraven še dobra volja in smeh, končna nagrada pa je še dodatna motivacija. Ob koncu, ko pridejo vsi pari na cilj, sledi pogostitev in druženje.

KAKOVOSTNA STAROST: Res imenitna ideja za medgeneracijsko sodelovanje. Kako pa ste prišli na to idejo?

EPSTEIN: Lov na zaklad je pri nas v Franciji priljubljena igra za različne priložnosti, na rojstnih dnevih, teambuilding srečanjih kolektivov ipd. Poskusili smo in se je že prvič odlično obneslo, zato je lov za zakladom postal tradicionalen, stalnica v aktivnostih našega društva, ki se ga udeležujejo vse generacije.

Naj pa omenim še eno zanimivo medgeneracijsko aktivnost, imenovano »popravi-si kavarna« (v angleščini »repair cafe«). Z Nizozemske smo jo uspešno uvozili k nam v Francijo. Gre za druženje starejših in mlajših ob koncu tedna, kjer starejši učijo mlade obrti ali veščin, ki že izumirajo, npr. popravilo dežnikov, koles, tranzistorjev, oblačil, obnova pohištva itd. Seveda pa gre učenje popravil občasno – pri modernejših napravah – tudi v obratni smeri. Lepo je videti skupaj mlade in starejše, ki si vzamejo čas in se potrpežljivo učijo, kako se lotiti popravil, katera orodja uporabiti; tako koristno preživijo skupaj cele popoldneve, pri tem pa se krepi tudi duh skupnosti, medsebojne pomoči in vzajemnega spoštovanja. E-Seniors sicer tega ne organizira, a poznam sorodne organizacije, predvsem mladinske in socialne centre, ki nam omogočajo, da imamo naše tečaje v njihovih prostorih, kjer je ta »repair cafe« redna praksa ob koncih tedna.

KAKOVOSTNA STAROST: Krepitev skupnosti in sprememba od lastništva do souporabe predmetov, orodij, prevoznih sredstev itd. je tudi del našega skupnega projekta SHES. Kakšno je vaše mnenje o platformah, ki podpirajo oblike delitvene ekonomije, predvsem za starejše?

EPSTEIN: Mislim, da bi te platforme in aplikacije lahko bile del odgovora na probleme starejših predvsem v ruralnih območjih, kjer so starejši zaradi centralizacije in odhoda mladih v mesta ostali v vaseh in manjših krajih sami, brez dostopa do osnovnih storitev – trgovine, pošte, bolnice, prometnih povezav. Preko teh platform bi se lažje dogovarjali npr. za skupen prevoz do bližnjih urbanih središč, do storitev, opravili nakupe, si medsebojno pomagali, nudili oskrbo. A žal so nekateri odročni kraji na podeželju še vedno sive lise, nimajo niti dostopa do spleta. Zato bo potrebno najprej ustvariti pogoje, urediti infrastrukturo, ljudi usposobiti, potem pa naprej.

KAKOVOSTNA STAROST: Vrnimo se k tečajem računalništva za starejše, ki jih organizirate v E-Seniors. Kje, v kakšnih prostorih jih organizirate? Koliko časa trajajo?

EPSTEIN: Tečaje izvajamo na različnih lokacijah po pariških okrožjih, gre za različne javne prostore, v kulturnih in socialnih centrih, v dnevnih centrih in domovih za starejše. Nekaj tečajev organiziramo tudi v naših prostorih v 20. pariškem okrožju. Eden od tečajev že nekaj let poteka v občinskih prostorih enega od pariških okrožij. Pred leti se je za to zavzela takratna županja, ki je imela mam osemdesetih let in je bila zato bolj dovzetna za potrebe starejših. Ta tečaj občina v celoti tudi finančno pokriva, a to je izjema v primerjavi z ostalimi okrožji.

Naši osnovni tečaji trajajo praviloma uro in pol na teden, v osmih zaporednih terminih, v trimestrih. Ta razporeditev zagotavlja dovolj časa za učenje, ponavljanje in utrjevanje snovi. Potem pa imamo še krajše, obnovitvene ali napredne tečaje za različne IKT vsebine. Na voljo imamo tudi individualne tečaje, če hoče kdo intenzivno osvojiti določeno vsebino, npr. uporabo pametnega telefona,

navigacije, Skype ali svetovanja, če gre kaj narobe, če naprava zablokira in podobno. Zadnje čase je največ zanimanja za uporabo pametnega telefona.

V skupinah so navadno štirje, največ pet udeležencev in vsak ima svojo napravo – računalnik, tablico ali pametni telefon. Ugotovili smo, da je to število optimalno, da se lahko mentor vsakemu dovolj posveti. Najbolje je, da uporabljajo svojo napravo, da lahko tudi doma vadijo, lahko pa opremo zagotovimo tudi mi. Ocenila bi, da imamo povprečno 400 udeležencev naših tečajev letno.

Spomnim pa se zanimive akcije v Litvi, ko smo bili na obisku pri partnerski organizaciji. Tamkajšnji nacionalni mobilni operater je sponzoriral tečaje uporabe tablice za starejše po vsej državi. Vsi, ki so vztrajali in tečaj uspešno zaključili, so ob koncu za nagrado prejeli tablico. Bili so prijetno presenečeni, saj jim tega niso vnaprej obljubili. Operater pa je s to akcijo seveda pridobil tudi precej novih naročnikov.

KAKOVOSTNA STAROST: Ali za vaše tečaje prejmete kakšno sofinanciranje občine ali države? Ali obstaja strategija ali ukrep na regionalni ali nacionalni ravni, ki spodbuja digitalno opismenjevanje starejših?

EPSTEIN: Nekaj let smo sprejemali sredstva za naša izobraževanja iz naslova solidarnostnega dneva na binkoštni ponedeljek, ki je bil prej dela prosti dan. Po tragediji ob vročinskem valu poleti 2003, ko je v Franciji umrlo preko 15.000 starejših oseb, se je francoska vlada namreč zavezala, da bo namenila posebna sredstva za podporo in izboljšanje življenjskih razmer starejših ljudi in drugih ogroženih skupin. Binkoštni ponedeljek je postal delovni dan, sredstva, ki so jih zaposleni zaslužili, pa so šla za različne programe in projekte za pomoči potrebne, predvsem za starejše.

A ta solidarnostni dan so leta 2008 po sindikalnih protestih ukinili in od takrat je binkoštni ponedeljek spet postal dela prost dan. Vlada je sicer obljubila nadaljnjo pomoč in uveljavila druge ukrepe, ki pa žal niso nadomestili podpore, ki se je nabrala s solidarnostnim dnevom. Ustanovili so vladno službo, ki med drugim tudi ugotavlja kakšno je stanje z digitalnim usposabljanjem starejših, vabijo nas na posvete, nas preštevajo, izpolnjujemo vprašalnike, pišejo bele knjige, a od njih ne dobimo nikakršne podpore. V zadnjih časih so celo sami začeli izvajati tečaje računalništva za starejše, a ker je njihov princip delovanja zbirokratiziran, od zgoraj navzdol, ne znajo priti do potencialnih udeležencev teh tečajev.

KAKOVOSTNA STAROST: Kako pa deluje vaša organizacija, kako se oglašujete, kakšno je vaše mesto v lokalni skupnosti?

EPSTEIN: Mi delujemo od spodaj navzgor, dober glas o nas se širi med ljudmi, od ust do ust, po lokalnih okrožjih, sodelujemo v aktivnostih lokalnih skupnosti in zato niti ne potrebujemo posebnega oglaševanja in nas tovrstna konkurenca »od zgoraj« ne prizadene. Vsako leto septembra sodelujemo na

sejmih nevladnih in humanitarnih organizacij, ki so organizirani po okrožjih. Tam se predstavimo na stojnici in mnogi starejši ljudje nas sami poiščejo, vzamejo zloženke, se preliminarно prijavijo na tečaje in pustijo svoje kontaktne podatke, da jih lahko kasneje pokličemo. Vsake tri mesece pripravimo informativni bilten, ki ga pošiljamo vsem, ki so se kdaj udeležili naših tečajev, na našem seznamu je več tisoč naslovnikov. Povabimo jih tudi na naše siceršnje prireditve in praznovanja.

Za svete Tri kralje po novem letu imamo navado organizirati tradicionalno medgeneracijsko praznovanje s kraljevim kolačem »galette des rois« iz listnatega testa in z mandljevimi nadevom. A ne gre le za kolač in pogostitev, tu je še cel obred. V kolač skrijemo manjši okrasni predmet ali kovanec in tisti srečnež, ki ga najde v svojem kosu kolača, je okronan za kralja večera.

Za poletne počitnice organiziramo priljubljeni lov za zakladom in druge aktivnosti tako za mlade kot starejše.

V času »modrega tedna« povabimo računalniška in start-up podjetja, ki imajo opremo in računalniške programe ali aplikacije, ki so koristne za starejše, da se predstavijo.

Do nas prihaja tudi mnogo študentov, ki bi za študijske obveznosti, seminarje in diplome radi intervjuvali ali anketirali starejše. Če je le mogoče, jim gremo naproti, jim pomagamo in poiščemo sogovornike. Zavračamo pa poskuse različnih podjetij in multinacionalk, ki bi našo organizacijo in starejše ljudi radi le izkoristili za svoj profit. Nekateri to imenujejo srebrna ekonomija, a meni se to upira.

KAKOVOSTNA STAROST: Kako pa potem vi, gospa Epstein, razumete pojem srebrna ekonomija, ki se v zadnjih letih uporablja v zelo različnih kontekstih?

EPSTEIN: Zdi se mi, da ta izraz večina razume in uporablja kot možnost kovanja zaslužka s starejšimi osebami. Gre predvsem za start-up podjetja, ki si izmislijo neko poslovno idejo, storitev ali izdelek za starejše, ne da bi najprej vprašali starejše kaj sploh potrebujejo. Zaradi takšnega odnosa so le redko uspešni, večinoma kmalu propadejo ali pa se njihove rešitve ne obnesejo.

Naj povem primer, kaj naj bi po mojem mnenju morala biti srebrna ekonomija: postavili bi posebno spletno stran, kjer bi sproti objavljali mala dela za starejše, kakšna svetovanja, inštrukcije, pomoč pri oskrbi ipd., kot možnost za zaslužek za starejše osebe, saj mnogim pokojnina ne zadošča. Obenem pa bi ostajali aktivni, izkoristili bi njihov potencial in izkušnje. Veliko manjših podjetij nima sredstev za najem dragih strokovnjakov, na ta način pa bi lahko izkoristili potencial in znanje starejših oseb in bi vsi imeli od tega korist.

Pod srebrno ekonomijo nekateri razumejo tudi selitev starejših oseb v cenejše in toplejše kraje, npr. v Maroko, kjer so življenjski stroški nižji, prav tako delovna sila za oskrbo. A nisem prepričana, da to dolgoročno in v večini primerov deluje,

morda le nekaj mesecev za prezimovanje, saj so kulturne razlike prevelike, da bi se preselili za stalno. Starejši pogrešajo kraje, kjer so preživel večino življenja, kjer so njihovi svojci, prijatelji in utrjena socialna mreža.

KAKOVOSTNA STAROST: Kaj pa politična podpora nacionalnih ali lokalnih oblasti, imate morda v strateških dokumentih zapisane ukrepe ali priporočila za zmanjševanje digitalnega razkoraka med generacijami?

EPSTEIN: Politiki se po navadi na nas spomnijo le v času pred volitvami. Ravno pred dvema dnevoma sem bila na posvetu, ki ga je organizirala občinska oblast, povabili so starejše prebivalce, spraševali o potrebah in problemih starejših, si vse pridno zapisovali. A po izkušnjah se iz tega ne bo kaj prida izcimilo, nekaj usmeritev bodo omenili v svojih predvolilnih obljubah, po volitvah pa bo vse pozabljeno, dvomim, da se bo kaj spremenilo ali izboljšalo.

Obstajajo posamične pobude v nekaterih lokalnih skupnostih, da starejšim omogočijo dostop do interneta brezplačno ali za simbolični znesek, evro ali dva, kar je vsekakor dobrodošlo. Ali pa podpirajo neprofitne organizacije, ki obnovijo rabljene, a še dobro delujoče računalnike, namestijo osnovne programe in jih ponudijo starejšim za simboličnih 100 EUR.

PAMETNA TEHNOLOGIJA ZA STAREJŠE, TELEMEDICINA, TELEOSKRBA

KAKOVOSTNA STAROST: Po našem mnenju lahko nova, pametna tehnologija bistveno pomaga starejšim pri vsakdanjem življenju, da ostanejo dalj časa doma, samostojni in socialno vključeni. Kakšno pa je vaše mnenje glede uporabnosti pametnih tehnologij za starejše? Prilagajate vaše tečaje glede na nenehni razvoj in novosti?

EPSTEIN: Že pred leti smo prepoznali pomembnost razvoja pametne tehnologije in zato ponudili posebne tečaje za uporabo pametnih telefonov za starejše; tudi povpraševanja je precej. Potrebno pa se je prilagoditi, saj obstaja več vrst pametnih telefonov in različnih operacijskih sistemov – Android, iOS itd. V vsakdanjem življenju si lahko precej pomagamo tudi z navigacijo. Program Google Earth je spremenil naša življenja; če ga znamo uporabljati, nam je ves svet na dlani in veliko lažje se znajdemo v tujih mestih. Za potovanja ne potrebujemo več vnaprejšnje priprave, turističnih vodnikov in zemljevidov, precej lažje potujemo samostojno. Ko prispemo na cilj, samo odpremo telefon in s pomočjo Googla najdemo, kar nas zanima. Za nas starejše, ki ne vidimo več dobro, zna biti nevšečnost v tem, da si moramo vsakič, ko uporabimo telefon, nadeti očala.

KAKOVOSTNA STAROST: Dobro vas razumemo, kaj mislite s tem, a po drugi strani – saj potrebujemo očala tudi za iskanje poti po zemljevidu, za branje vodičev,

knjig in časopisov itd. Na telefonu pa si lahko črke ustrezno povečamo ali sliko razširimo. V pametnih telefonih v prihodnosti vidimo veliko možnosti za starejše.

EPSTEIN: Se strinjam. Idealno bi bilo, da bi postali pametni telefoni tako dostopni in prilagojeni starejšim, da navadnih računalnikov sploh ne bi več potrebovali, saj bi s pametnim telefonom lahko opravili vse – se povezali z bližnjimi, dobili potrebne informacije, se naročili pri zdravniku, v stiski poklicali na pomoč itd.

KAKOVOSTNA STAROST: Kakšno je vaše mnenje glede približevanja pametne tehnologije starejšim osebam, kako jim olajšati uporabo pametnega telefona? Ali mislite, da je boljše prej obvladati osnovno uporabo osebnega računalnika ali je možno kar neposredno začeti s pametnim telefonom?

EPSTEIN: Mislim, da je dobro najprej osvojiti osnovne koncepte računalništva: spoznati napravo, kako jo vključiš, kaj je operacijski sistem, osnovne funkcije itd. Kot vem se poskusi, da bi razvili posebne pametne telefone, prilagojene starejšim, s poenostavljenimi programi, na trgu niso obnesli. Nekateri starejši na primer ne morejo uporabiti tehnologije »na dotik« zaradi zmanjšanih taktilnih sposobnosti. Če se dotaknejo telefona, njihovega dotika telefon ne zazna, saj so blaznice na koncu prstov preveč hrapave. Pri tem pa si lahko pomagajo s posebnim pisalom »na dotik«.

Mislim, da gre razvoj pametnih telefonov bolj v smer, da imajo telefoni več funkcij, ki so koristne za starejše osebe – klic v sili, povečanje slike in glasnosti, bližnjice na najbolj uporabljane kontakte, aplikacije ali strani, ne pa da razvijajo posebne pametne telefone samo za starejše. Po drugi strani pa si želijo starejši ostati v koraku s časom, uporabljati telefone, tablice in druge naprave, kakršne uporabljajo tudi vsi ostali. Nenazadnje tudi zato, da se lahko na teh telefonih ob obiskih vnuki igrajo svoje igrice... (*smeh*). Obstajajo tudi zabavne družabne računalniške igrice, kjer mora sodelovati več generacij, vsak na svoji napravi: če babica ne naredi, kar od nje pričakuje igrice na določeni stopnji, potem jo vnuk priganja, saj le tako lahko skupaj napredujejo do konca. S sodelovanjem v tej igrici tako ohranjajo stik in se vsaj »digitalno« družijo, tudi če so kilometre narazen.

KAKOVOSTNA STAROST: Tudi naš skupni projekt SHES – delitvena ekonomija za starejše predvideva spoznavanje oblik in platform delitvene ekonomije s pomočjo pametne tehnologije, saj so osnovane prav na teh naprednih tehnologijah. Čim bolj se bomo starejši navadili uporabljati čim več možnosti in funkcij, ki jih nudijo pametni telefoni, tem bližja in lažja nam bo vsakodnevna uporaba. Na primer: zakaj bi čakali v mrazu na naš avtobus, če lahko že prej doma na pametnem telefonu preverimo, kdaj točno ima prihod na našo postajo?

EPSTEIN: Se popolnoma strinjam. A vseeno pametni telefon ne bo čez noč prišel v našo vsakdanjo rutino, potreben je čas za spoznavanje, prilagajanje, pa

tudi ljudje smo si med seboj različni, ne samo starejši. Nekateri se bodo novosti hitro navadili in spremenili dosedanje rutine, nekateri pa raje ostanejo pri starih navadah, niti nimajo potrebe ali želje po novostih.

KAKOVOSTNA STAROST: Kakšno pa je vaše mnenje glede razvoja telemedicine in teleoskrbe?

EPSTEIN: Nekaj časa sem koristila storitev 24 ur zdravnika, ki ga lahko pokličеш kadarkoli in se posvetuješ o zdravstvenem stanju in težavah. A sem kmalu prekinila, saj se mi zdi nesmiselno, kaj pa bo naključni zdravnik na drugi strani linije vedel o meni, ne pozna mojega zdravstvenega stanja, mojih bolezni itd. Tovrstne splošne zdravstvene nasvete lahko dobim tudi v lekarnah ali na spletu. A nekaterim starejšim osebam je to všeč, že ideja, da lahko kadarkoli nekomu po telefonu potoži o zdravstvenih tegobah in malce poklepeta, na drugi strani pa ga zdravnik posluša, kaj svetuje. Tudi prav, naj bo, a – kakor sem že rekla – nisem preveč zagreta za razne ponudbe in storitve, kjer želijo pod pretvezo pomoči in skrbi za starejše predvsem zaslužiti.

KAKOVOSTNA STAROST: Kaj pa pravite na različne tehnološke rešitve, senzorje, naprave, aplikacije, ki spremljajo zdravstveno stanje starejših ljudi ali kroničnih bolnikov, javljajo podatke v klicni center, opozarjajo na poslabšanja, padce ipd.?

EPSTEIN: Zelo podpiram razvoj teh naprednih rešitev, ki pomagajo starejšim in bolnim ohraniti samostojnost doma, zato tudi sodelujemo v teh raziskovalnih projektih, predvsem kot predstavniki končnih uporabnikov. Pri tem vidim veliko pozitivnih vidikov razvoja in uporabe napredne tehnologije, npr. merjenje krvnega tlaka, senzorji gibanja itd. Že pred skoraj dvajsetimi leti je moja mama imela posebno zapestnico, ki je v klicni center sporočala spremembe zdravstvenega stanja, ali pa je vzpostavila telefonski stik z nami samo s pritiskom na gumb. Od takrat pa je tehnologija hitro napredovala in zdaj je na trgu mnogo različnih aplikacij in naprav, ki omogočijo spremljanje na daljavo. Predvsem to pride v poštev na podeželskih območjih, kjer ni več ambulant, zdravniki zapuščajo podeželje in iščejo delo v urbanih središčih. Mlade težko motiviraš za delo na podeželju, večina gre raje v mesta ali v tujino, tudi navadni prebivalci, ne samo strokovnjaki, saj je v mestih več priložnosti za delo. A to se dogaja tudi drugje, ne samo v Franciji.

PARTNERSTVO V PROJEKTIH EUIN MEDNARODNO POVEZOVANJE

KAKOVOSTNA STAROST: Na spletni strani E-Seniors smo opazili, da ste sodelovali v nekaj tovrstnih projektih, financiranih iz programa AAL (Ambient Assisted Living) in Obzorje 2020.

EPSTEIN: Tako je, a žal je Francija pred dvema letoma izstopila iz programa AAL, zato v projektnih partnerstvih, ki iščejo nove tehnološke rešitve za podporo

staranju v domačem okolju, ne moremo več sodelovati. Kar je škoda, saj smo se v teh mednarodnih konzorcijih s strokovnjaki z različnih področij lahko precej naučili in ostali na tekočem z novimi tehnološkimi rešitvami. A morda se bo Francija vrnila v program AAL, saj naslednje leto organizirajo vsakoletni evropski AAL forum v Nici, torej v Franciji, prav z željo, da francoske politične oblasti in strokovno javnost prepričajo, kako pomemben je ta program. Naša organizacija E-Seniors si ponovnega sodelovanja v AAL projektih vsekakor zelo želi, saj zagotavljajo sredstva za razvoj. Nenazadnje projektov v okviru AAL programa ni bilo tako težko pridobiti kot tiste v okviru programa Obzorje 2020, kjer je konkurenca tako močna, da je samo 5 % ali celo manj prijavljenih projektov odobrenih. Kar je po svoje prava frustracija, saj je potrebno vložiti ogromno časa, znanja in energije v zahtevno pripravo teh projektov, možnosti za uspeh na razpisu pa so izredno majhne. Tudi zato si želimo nazaj v ALL program, kjer je več možnosti za uspešno kandidaturo in za dober projekt s koristnimi rezultati.

KAKOVOSTNA STAROST: Imate precej projektov financiranih iz EU skladov in programov. Kaj nam lahko poveste o tem?

EPSTEIN: Kot sem že omenila, je naša poglobljena dejavnost izvedba tečajev računalništva za starejše. V zadnjih letih pa smo vedno bolj vpeti v mednarodne projekte, a še vedno s področja našega osnovnega poslanstva. Pri pridobivanju teh projektov smo kar uspešni, saj je trenutno iz projektnih sredstev zaposlenih sedem oseb. Večino projektov imamo iz programa Erasmus+. Imeli smo jih tudi že pred leti, ko se je program še imenoval Vseživljenjsko učenje oz. podprogram Grundtvig in je bil namenjen predvsem izobraževanju starejših, kar se precej pokriva za našimi aktivnostmi. Potem so tu še projekti v okviru Obzorja 2020, ki so bolj znanstveni, raziskovalni. Prav tako sodelujemo v projektih EIT, European Institute of Technology, s področja zdravja. Vsako leto predlagajo prednostno tematike, mi prijavimo interes za sodelovanje in včasih smo uspešni, saj nas vključijo v konzorcije.

KAKOVOSTNA STAROST: E-Seniors ima torej status nevladne in neprofitne organizacije, ki je organizirana kot društvo. Ali to pomeni, da ste članska organizacija in imate člane, ki plačujejo članarino?

EPSTEIN: Tako je, udeležencem naših aktivnostih damo tudi možnost, da se po želji včlanijo v E-Seniors, plačujejo letno članarino, ki ni visoka in imajo zato tudi nekaj simboličnih ugodnosti. A to prav gotovo ni poglobljen vir naših prihodkov. Večinoma se financiramo iz EU projektov, včasih – v manjšem deležu in če res ne gre drugače – z njimi celo sofinanciramo osnovno dejavnost, tečaje računalništva za starejše, ki nam ne prinašajo niti pozitivne ničle. Ampak to gre z roko v roki, saj moramo tudi v okviru EU projektov izvesti delavnice ali testirati

kakšno rešitev in potrebujemo uporabnike, ki jih dobimo v naših skupinah. Zato je tovrstno sodelovanje popolnoma upravičeno in smiselno.

Za potrebe razpisov nekaterih programov, npr. Obzorje 2020, smo celo dopolnili status in zato naše društvo po potrebi ustreza razpisnim pogojem kot SME – malo in srednje veliko podjetje. A to so že fineše; kar želim povedati je, da sem vedno iskala nove možnosti, razpise in vire, kar nam omogoča napredek, razvoj, predvsem pa opravljanje osnovnega poslanstva. Vse se spreminja – ljudje, razmere, prioritete, razpisi, odnos vlade, zaposleni na ministrstvih, tudi EU se spreminja, zato je potrebno stalno spremljati dogajanje, biti na tekočem, pozoren in vedno pripravljen na spremembe, nove pogoje in prilagajanja. Edina stalnica E-Seniors so tečaji računalništva za starejše in naš pristop od spodaj navzgor, torej izhajanje iz realnih potreb starejših, iz lokalnega okolja ter skupnostne naravnosti. Vse ostalo pa je v stalnem spreminjanju in prilagajanju.

KAKOVOSTNA STAROST: Ali imate kaj konkurence, obstajajo druge organizacije s podobno ponudbo tečajev informacijske tehnologije za starejše, kakor je vaša?

EPSTEIN: Obstajajo različne pobude in ponudbe za izobraževanja. Na trgu seveda obstajajo tudi komercialne ponudbe profitno naravnanih izobraževalnih podjetij in prav je tako.

Ponekod starejše inštruirajo prostovoljci, a le v določenih pariških okrožjih. A na prostovoljcih se ne da zastaviti resnega in kontinuiranega dela, saj od njih ne moremo preveč pričakovati in nanje računati na dolgi rok. Lahko pa občasno dopolnjujejo delo ostalih.

Med zanesljivimi prostovoljci je npr. moja kolegica Francoise, ki nam redno prostovoljsko pomaga že dlje časa, sodeluje tudi v evropskih projektih in nam je vsestransko predana; a ona je res svetla izjema. Drugače pa starejši v naših mednarodnih projektih sodelujejo v poizvednih (fokusnih) skupinah, anketah, testirajo naprave ali pa pomagajo pri organizaciji dogodkov, spremljajo goste ipd. Če je mogoče, se jim oddolžimo s simbolično nagrado, ali pa jih pogostimo na prireditvah in smo tako vsi zadovoljni. Mi, ker so nam pomagali pri našem delu, in oni, ker se počutijo pomembni, upoštevani, socialno vključeni in še vedno koristni.

A da se vrnemo k vprašanju konkurence. Naša organizacija dobro pokriva našo ciljno skupino, imamo preizkušene, usposobljene in redno zaposlene mentorje, smo neprofitno naravnani in na dobrem glasu, zato se ne bojimo, da bi zanimanje za naše tečaje poniknilo ali da bi nas konkurenca požrla. No, saj prave konkurence pravzaprav niti nimamo.

KAKOVOSTNA STAROST: Ob koncu naj vas še povprašam o vašem mnenju o evropskih povezavah in krovnih organizacijah starejših in za starejše. Prvič sem vas srečala pred leti prav na srečanju evropskega združenja EURAG na Poljskem. A zdi se

mi, da EURAG izgublja svoj položaj in ga prehiteva AGE Platform, ki postaja vedno bolj pomembna in upoštevana krovna organizacija starejših v EU.

EPSTEIN: Prav imate, AGE Platform utrjuje svoj položaj, ima profesionalno ekipo in stalno pisarno v Bruslju, blizu evropskih inštitucij in odločevalcev, za svoje delo dobi od EU tudi precej sredstev, pomemben vir pa so tudi članarine njenih članic.

Za razliko pa je EURAG združenje različnih organizacij in posameznikov, članarina je bolj simbolična. Po drugi strani pokriva tudi države izven EU, npr. Izrael, pred kratkim je pristopila tudi ruska upokojenska organizacija, s čimer se je članstvo EURAGA, če upoštevamo število članov v EURAG pridruženih organizacij, čez noč povečalo za 20 milijonov. EURAG je tudi kolektivna članica AGE Platform. A člani in funkcionarji EURAGA nismo povsem enotni glede prihodnosti in razvoja te organizacije. Nekateri bi najraje ostali pri sedanjih obliki delovanja, drugi pa želijo spremembe, napredek in aktivnejšo vlogo, kar pa se lahko doseže le z bolj profesionalnim delovanjem, za to pa so potrebna sredstva.

KAKOVOSTNA STAROST: Kje se vidite, sebe in vašo organizacijo E-Seniors, v naslednjih desetih letih?

EPSTEIN: Ko smo pred dobrimi petnajstimi leti začeli s tečaji za starejše, smo mislili, da bo to potrebno le določen čas, desetletje, največ dve, saj se bodo potem upokojevale generacije, ki so digitalno že pismene. A sčasoma smo spregledali, da ni tako, saj gre tehnološki razvoj tako hitro, da navaden človek težko spremlja in dohiteva novosti, spremembe ter nove storitve na področju informacijskih tehnologij. Zato po mojem mnenju povpraševanje po tečajih računalništva za odrasle in starejše zlepa ne bo pojenjalo. Tako bo vedno dosti dela tako zame, za moje naslednike, zaposlene in druge sodelavce E-Seniors.

KAKOVOSTNA STAROST: Gospa Monique Epstein, najlepša hvala za ta pogovor. Prepričani sva, da bo zanimiv tudi za bralce revije Kakovostna starost. Veliko delovnih in osebnih uspehov vam želiva še naprej!

Naslovi avtoric:

Monique Epstein – <http://www.eseniors.eu/>

Alenka Ogrin – alenka.ogrin@inst-antonatrstenjaka.si

Ajda Svetelšek – ajda.svetelsek@inst-antonatrstenjaka.si